

Удосконалення процесів формування системи логістики підприємств

Удосконалено процеси формування системи логістики підприємств. Запропоновано поділ процесу формування системи логістики підприємств на етапи. Розроблено факторну та структурно-організаційну моделі формування системи логістики для підприємств.

Ключові слова: логістика, система логістики, організація логістики, зовнішнє середовище.

Постановка проблеми. В умовах кризи гостро відчувається потреба в нових ринкових механізмах, спрямованих на економію витрат підприємств. Основним інструментом в економіці, який дає позитивні результати щодо економії витрат є логістика, а основним проявом її на практиці є формування системи логістики підприємства. Ефективне формування системи логістики є важливим кроком для покращення основних показників діяльності підприємств та зниження загальних витрат. Сьогодні процесу формування системи логістики підприємств приділяють небагато уваги, акцентуючи переважно на більш загальних питаннях логістики. Нехтування зазначеними питаннями призупиняє розвиток теоретичної та практичної бази логістики.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. У зарубіжній та вітчизняній спеціалізованій літературі переважно аналізуються загальні проблеми розвитку логістики. На питаннях організації системи логістики підприємства увага здебільшого не акцентується та немає чітко описаних методів її формування на практиці. Вагомий внесок в розвиток логістики зробили зарубіжні та українські фахівці: П. Друкер, Дж. Ландлеу, Г. Пфоль, К. Кльозе, Л. Міротін, Б. Анікін, А. Гаджинський, Є. Крикавський, М. Окландер, В. Николаичук, І. Смірнов. Пропозиції щодо вирішення деяких проблем та основні положення теоретичної бази формування системи логістики підприємства частково висвітлюються у літературних джерелах [1-5], однак проблеми формування системи логістики підприємства та основні шляхи їх вирішення висвітлені не достатньо.

Формулювання цілей статті. Метою статті є удосконалення процесів формування системи логістики підприємств шляхом поділу цих процесів на етапи, а також розробка факторної та структурно-організаційної моделей формування системи логістики для фармацевтичних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Ефективність організації логістики на підприємстві залежить від формування системи логістики підприємства. Система логістики є важливим елементом організації діяльності підприємства. Її застосування дозволяє інтегрувати різні процеси підприємства та організувати внутрішні процеси з мінімальними витратами при оптимальному пристосуванні внутрішнього середовища фірми до зовнішніх чинників, що впливають на її діяльність.

Питуляк Наталія Степанівна, асистент кафедри маркетингу Львівського державного інституту новітніх технологій та управління ім. В. Чорновола.

© Н.С. Питуляк, 2009

Процес формування системи логістики підприємства є складним, тому доцільно його розділити на декілька етапів. Ми пропонуємо наступний поділ (рис. 1):

- 1-й етап – визначення основних аспектів формування логістичної системи;
- 2-й етап – врахування основних факторів формування логістичної системи;
- 3-й етап – формування логістичної системи підприємства.

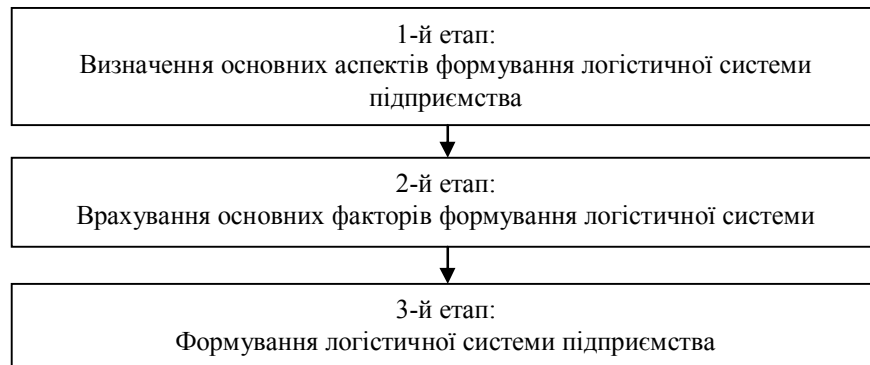

Рисунок 1 – Етапи формування логістичної системи підприємства

На першому етапі процес формування системи логістики підприємства необхідно розглядати з декількох точок зору. Логістичні методи відомі своєю багатоаспектністю на практиці, тому при формуванні системи логістики підприємства потрібно надавати цьому великого значення. Нами розроблено основні аспекти формування системи логістики підприємства, які зображені на рис. 2.

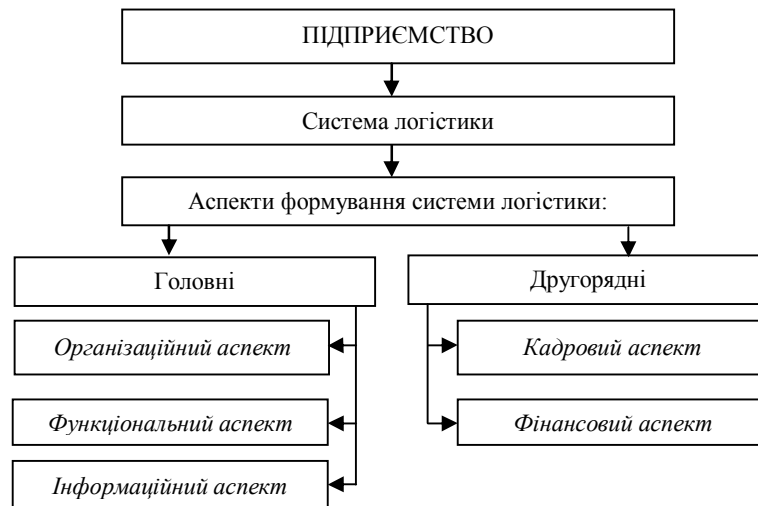

Рисунок 2 – Аспекти формування системи логістики підприємства

На нашу думку формувати систему логістики підприємства необхідно з точки зору головних і другорядних аспектів. До головних аспектів слід віднести: організаційний, функціональний, інформаційний.

До другорядних аспектів формування системи логістики підприємства доцільно віднести: кадровий, фінансовий.

Врахування усіх вище запропонованих аспектів при формуванні системи логістики підприємства забезпечить багатогранність логістики та підтвердить її універсальність як науки на практиці. Результатом такого підходу буде гнучкість, мобільність системи, а головне її успішне функціонування у майбутньому.

Визначивши усі аспекти формування системи логістики підприємства можна переходити до другого етапу її формування. Основою цього етапу є врахування основних факторів формуванні системи логістики. Нами запропонована факторна модель формування системи логістики підприємства, яка зображена на рис. 3.

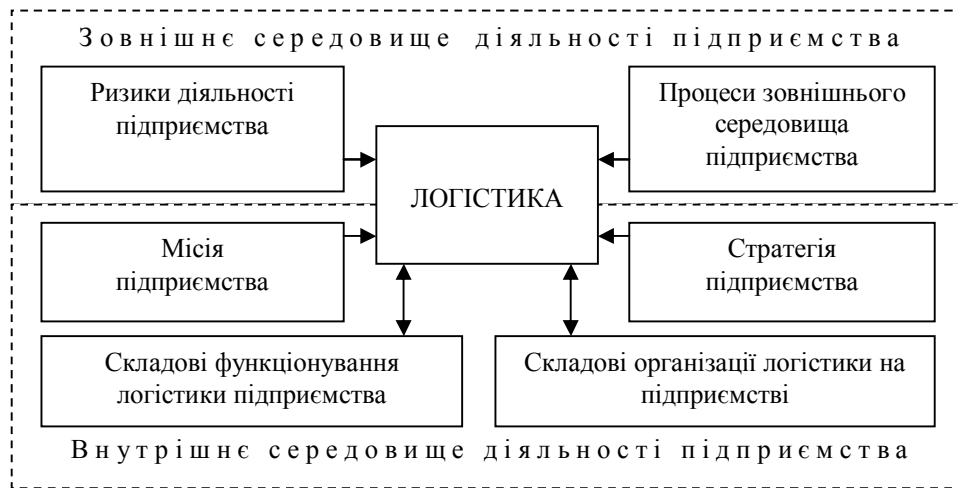

Рисунок 3 – Факторна модель організації системи логістики

Як видно з рис. 3, основними факторами формування системи логістики підприємства мають бути:

- місія підприємства;
- стратегія підприємства;
- ризики діяльності підприємства;
- фактори зовнішнього середовища підприємства;
- складові функціонування логістики на підприємстві;
- складові організації логістики на підприємстві.

Подано детальну характеристику основних факторів формування системи логістики на підприємстві.

Місія підприємства – це чітко окреслена причина існування конкретного підприємства. Як правило, місією сучасного підприємства можна вважати виробництво продукції чи надання послуг для задоволення вимог ринку і отримання прибутку. Вона дає узагальнені орієнтири щодо функціонування підприємства та його місця у певній

сфері бізнесу. На основі місії підприємства формуються цілі ведення господарської діяльності.

На формування системи логістики місія підприємства має значний вплив. Повинен існувати чіткий взаємозв'язок між цими елементами. Логістична система повинна формуватись в одному напрямі з місією і цілями підприємства. Це допоможе:

- 1) конкретно і точно розрахувати ефективність функціонування підприємства;
- 2) виявити дії і рішення, що перешкоджають ефективно вести господарську діяльність;
- 3) забезпечити реалізацію взаємопідпримуючих (синергічних) функцій логістичної системи;
- 4) забезпечити корекцію функціонування логістичної системи в часі, оскільки усі цілі місії підприємства мають коротко-, середньо- чи довгостроковий термін прогнозування.

Стратегія підприємства пов'язана з діяльністю підприємства в цілому і спрямована на виконання його головної місії. В процесі її реалізації використовуються матеріальні, трудові, інформаційні, фінансові ресурси. Тому зв'язок процесів формування та функціонування системи логістики зі стратегією підприємства є очевидним.

Основні складові функціонування логістики необхідно розглядати в контексті її основних функцій. Для зручності основні складові функціонування логістики зображено на рис. 4.

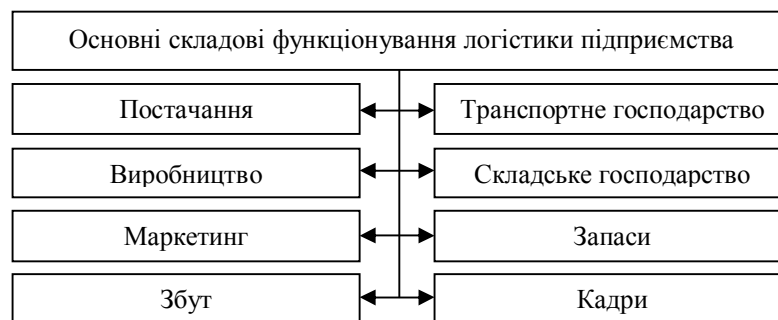

Рисунок 4 – Основні складові функціонування логістики

Як видно з рис. 4, основними складовими функціонування логістики є постачання, виробництво, маркетинг, збут, складське господарство, транспортне господарство, персонал.

Постачання забезпечує надходження матеріальних потоків в логістичну систему. Виробництво – це процес, що спрямований на перетворення сировини і матеріалів у готову продукцію. Він включає в себе управління матеріальними потоками на стадії виробництва. Запаси дозволяють оптимізувати функціонування всієї системи та виконують важливу роль на стадіях обміну між постачанням, виробництвом, транспортуванням і збутом. Маркетинг – це виявлення вимог та уподобань споживачів. Іншими словами цей процес можна охарактеризувати як дослідження ринку. Збут – це процеси, що спрямовані на доведення готової продукції до споживачів. Склади – це спеціальні будівлі і пристосування, що призначені для приймання, розміщення, обслуговування і зберігання сировини і матеріалів, готової продукції. Під транспортним

господарством розуміються транспортні засоби і матеріально-технічна база, за допомогою якої реалізуються транспортні процеси в рамках виробник-споживач. Кадри – певним чином організований персонал, який здійснює управління логістикою, логістичними операціями і реалізує виконання логістичних завдань для досягнення логістичних цілей.

Усі складові функціонування логістики є одним з факторів формування логістичної системи підприємства. Матеріальний потік проходить через кожну з перелічених функціональних складових логістики. Під час цього процесу відбувається поступове перетворення матеріального потоку на різних стадіях його руху під впливом інших логістичних потоків та функцій. Усі процеси, що відбуваються у цих складових повинні бути логічно структуровані, а основою їх функціонування має бути максимальна взаємодія між собою та іншими факторами формування логістичної системи. Буфером взаємодії повинна виступати логістика на підприємстві. Такий принцип функціонування забезпечить ефективне управління логістичними потоками на будь-якому етапі їх руху у будь-якій функціональній ділянці логістики.

Ще одним фактором формування системи логістики є складові організації логістики на підприємстві. На нашу думку, сюди слід віднести логістичну інформаційну систему та менеджмент (рис. 5).

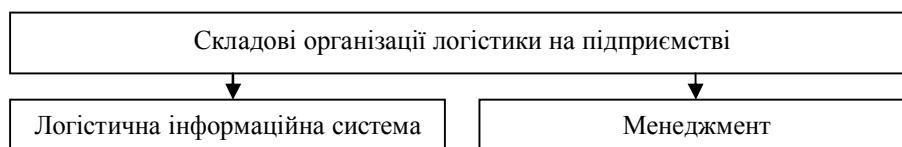

Рисунок 5 – Складові організації логістики на підприємстві

Комерційні процеси сучасного підприємства важко уявити без комп'ютерної техніки та інших інформаційних, електронних, технічних засобів. В логістиці відомо, що з усіх логістичних потоків саме інформаційний потік лежить в основі процесів перетворення усіх інших логістичних потоків. Тому формування логістичної системи підприємства без логістичної інформаційної системи є неефективним.

Управління логістичною системою, як і будь-якою іншою економічною системою, повинно здійснюватись на основі загальновідомих базових принципів управління в економіці. Ми вважаємо, що цілком доцільно застосувати основні функції менеджменту для управління системою логістики підприємства та організації її основних процесів.

Місія підприємства, стратегія підприємства, складові функціонування логістики та складові організації логістики на підприємстві є факторами внутрішнього середовища формування логістичної системи підприємства і підприємство, як правило, може впливати на їх перебіг. До факторів формування логістичної системи підприємства, що відносяться до зовнішнього середовища, на нашу думку, необхідно віднести логістичні ризики діяльності підприємства та процеси зовнішнього середовища підприємства, які впливають на його діяльність. На ці фактори підприємство впливати не може, але вони прямо чи опосередковано впливають на його діяльність.

Процеси зовнішнього середовища підприємства, які впливають на його діяльність можна умовно поділити на дві категорії: процеси прямого впливу та процеси непрямого впливу, які в свою чергу поділяються на групи (рис. 6).

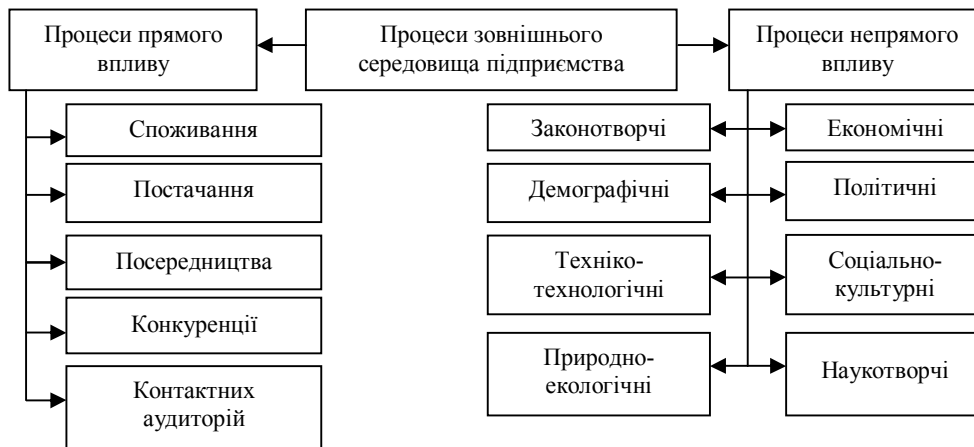

Рисунок 6 – Процеси зовнішнього середовища, що впливають на діяльність підприємства

Як видно з рис. 6, до процесів прямого впливу відносяться споживачі, постачальники, посередники, конкуренти, контактні аудиторії, інші суб'єкти ринку. До процесів непрямого впливу – економічні, політичні, законотворчі, наукотворчі, демографічні, соціально-культурні, техніко-технологічні, природно-ресурсні та екологічні процеси. Величина впливу того чи іншого фактора визначається в залежності від умов діяльності конкретного підприємства: сфери його діяльності, величини, місця розташування, масштабу дії тощо.

Логістична система в процесі свого функціонування потрапляє під вплив певних ризиків, які можуть змінити у гіршу сторону її кінцевий результат. Тому при формуванні логістичної системи для уникнення непередбачуваних обставин потрібно обов'язково це враховувати. На рис. 7 схематично зображені основні види логістичних ризиків.

Рисунок 7 – Основні види логістичних ризиків [складено на основі 1]

Основними видами логістичних ризиків, як бачимо, є ризики через низьку кваліфікованість персоналу (людський фактор), комерційні, соціальні, технічні, економічні, природні ризики. Врахування ризиків при формуванні системи логістики підприємства є обов'язковим. За сучасних умов господарювання, які суттєво можуть змінюватись за короткі проміжки часу, підприємство повинно мати резервні ресурси, додаткові варіанти розвитку та можливі шляхи корегування місії, основних цілей та стратегії підприємства на випадок виникнення того чи іншого ризику.

Останнім, завершальним етапом формування системи логістики підприємства є саме формування системи. Логістика, як нова наука, має свої певні особливості організації у практичній діяльності. Для того щоб система логістики функціонувала ефективно, процес її формування повинен базуватись на системному підході з урахуванням розроблених вище аспектів та факторів її формування. В основі системного підходу лежить принцип послідовного переходу від загального до часткового. Такий підхід формування системи забезпечить плавність та безконфліктність переходу від однієї функціональної ділянки логістики до наступної. Нами розроблена структурно-організаційна модель організації системи логістики на підприємстві, яка зображена на рис. 8.

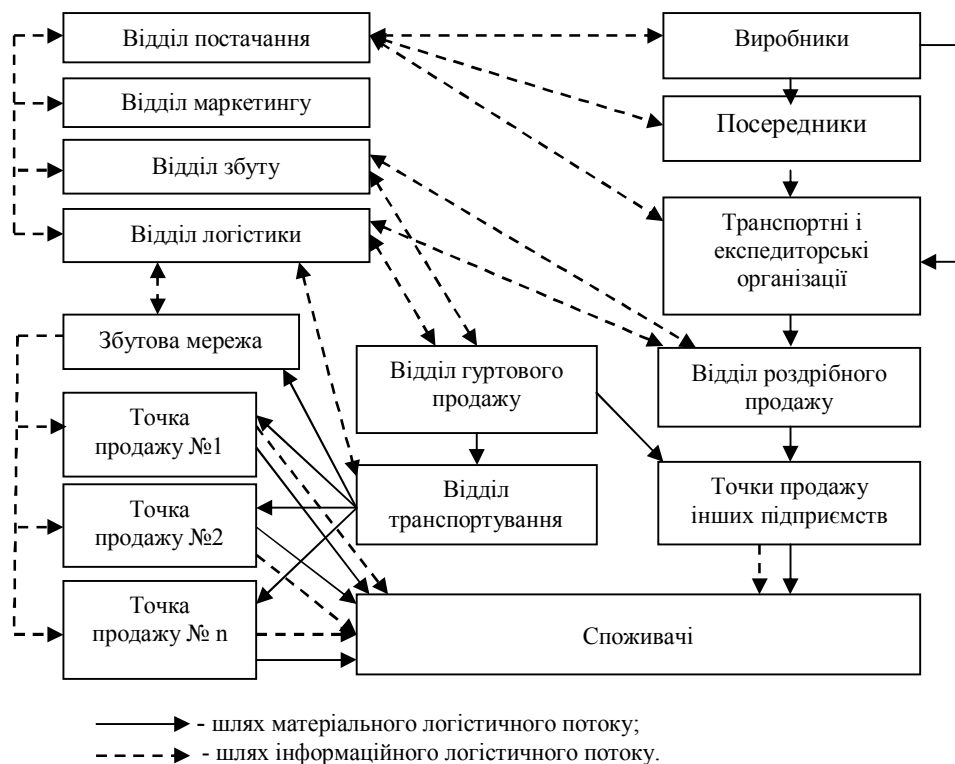

Рисунок 8 – Структурно-організаційна модель формування системи логістики підприємства

Як бачимо з рис. 8, розроблена структурно-організаційна модель формування системи логістики охоплює значний перелік структурних одиниць підприємства і структурних одиниць функціонування ринку, які в даному випадку є її елементами або підсистемами. До структурних одиниць підприємства доцільно віднести: відділ постачання; відділ маркетингу; відділ збуту; гуртовий склад або розподільчий центр; відділ транспортування; відділ логістики; аптечна мережа.

До структурних одиниць функціонування ринку необхідно віднести: виробники;

посередники; транспортні і експедиторські організації; аптеки інших компаній; споживачі.

В практичній діяльності інтеграція цих елементів утворює систему логістики підприємства. Кожен з елементів має свою структуру та діє відповідно своїх організаційних принципів. Взаємозв'язок усіх елементів є тісним і зворотнім, що викликає складність у виокремленні кожної із структур окремо. Такий підхід до формування системи логістики підприємства забезпечує її гнучкість. Гнучкість системи логістики підприємства визначається здатністю її до оперативного реагування на зміни у мікро- і макросередовищі. Формування системи логістики підприємства має здійснюватись за рахунок узгодженості та синхронізації функціональних областей логістики: постачання, виробництва, збуту, транспортного, складського господарства та зовнішніх чинників, що впливають на діяльність підприємства. Ігнорування деяких чинників призведе до конфліктності функціональних областей системи, негативних наслідків у процесі планування, прогнозування.

Суть функціонування розробленої структурно-організаційної моделі системи логістики полягає в орієнтації розвитку підприємства в тих напрямках, які відповідають його інтересам та можливостям організаційно-економічного розвитку, підвищення ефективності діяльності та конкурентоспроможності за рахунок формування економічного потенціалу.

Висновки. Формування системи логістики підприємства забезпечить плавний перехід від одного внутрішньовиробничого процесу до наступного, це універсальний інструмент підвищення конкурентоспроможності, за допомогою якого можна усунути перешкоди на шляху формування внутрішньовиробничої товарно-інформаційно-фінансової системи для конкретного підприємства та оптимально пристосувати її до зовнішніх макроекономічних систем. За рахунок формування системи логістики підприємства підвищується якість та продуктивність праці робітників, що свідчить про мотиваційні властивості логістики для персоналу. Функціонування логістичної системи дозволяє об'єднати усі внутрішні процеси підприємства в єдине ціле, координувати їхню діяльність для оптимізації та безконфліктно пов'язати їх з процесами, що відбуваються у зовнішньому середовищі з метою отримання максимального прибутку.

1. *Васелевський М.* Економіка логістичних систем: монографія / М. Васелевський ; під ред. Є. Крикавського та С. Кубіва. – Львів : Вид-во НУ “Львівська політехніка”, 2008. – 596 с.
2. *Чухрай Н.* Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення: Монографія / Н. Чухрай. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2002. – 316 с.
3. *Крикавський Є.* Логістичне управління / Є. Крикавський. – Львів, 2005.
4. *Окландер М.А.* Логістична система підприємства: монографія / М.А. Окландер. – Одеса, 2004.
5. *Смирнов І.Г.* Логістика: просторово-територіальний вимір / І.Г. Смирнов. – К., 2004.

Отримано 01.10.2009 р.

Н.С. Пытуляк

Усовершенствование процессов формирования системы логистики предприятий

В статье усовершенствовано процессы формирования системы логистики предприятий. Предложено деление процесса формирования системы логистики предприятия на этапы. Разработано факторную и структурно-организационную модели формирования системы логистики для предприятий.

Ключевые слова: логистика, система логистики, организация логистики, внешняя среда.